

גבולות היחידה: ספר שמואל א' פרק כ"ג, ט"ז-כ"ח

נושא היחידה: דוד בורח למדבר זיף ולמעון

מספר שיעורים: 1

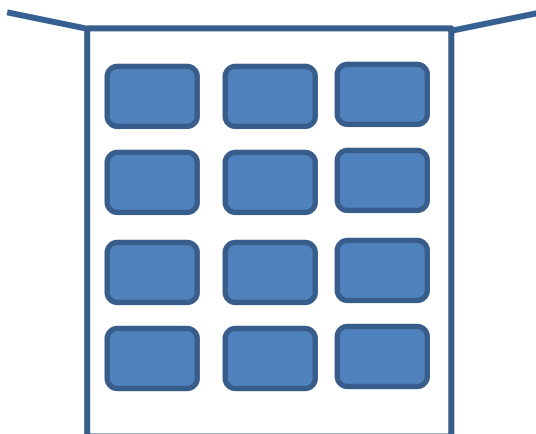
כתבה: יעל גרוסברג

כללי:

דוד בורח מפני שאול למדבר זיף, ולאחר מכן למעון, שם הוא מצוי בסכנה גדולה כאשר שאול ואנשיו כמעט ומשיגים אותו.

פתיחה:

המורה יצייר על הלוח ציור סכמטי של החושן, וישאל את התלמידים כחידה: מה זה? למי זה שייך? (לכהן הגדול. ובפרקנו לאביתר, בנו של אחימלך שברח מנוב)

איזה מעשה עתידי של כפיות טובה נאמר ע"י האורים, בעזרת החושן לדוד? (על כך שאנשי קעילה יסגירו אותו לידי שאול, אף שדוד הציל אותם מידי הפלישתים שפגעו בהם)

בעקבות זאת, מה למדנו ממעשיו של דוד על מידותיו? (שהוא לא כעס או נטר להם טינה על כך, אלא הבלג והמשיך בדרכו)

לאן המשיך דוד לאחר מכן? נתבונן במפה שבה אנו מסמנים את נדודי דוד¹.

לאחר קעילה, ברח דוד למדבר זיף, לחורשה הנמצאת שם.

← המורה יראה תמונה של תל זיף (מצורף בהרחבות), ויסביר כי זיף ממוקמת דרומית לחברון, סמוך ליישוב כרמל כיום (בתמונה ניתן לראות שאף שזה תחילת המדבר, יש באזור עצים).

לימוד הפסוקים:

קריאת פס' ט"ז-י"ח

מי מגיע אל דוד? יהונתן, בנו של שאול

מהו הדו-שיח שמתקיים ביניהם? יהונתן מחזק את דוד, ואומר לו כי הוא יודע ששאול אביו לא יצליח להורגו, אלא דוד יהיה המלך הבא של עם ישראל, ואילו הוא, יהונתן, יהיה השני למלכות. הוא מוסיף שגם אביו יודע זאת.

הם מסיימים את פגישתם בכריתת ברית מחודשת "לפני ה'".

המורה יפנה את התלמידים למצודת דוד, שיבדקו מה הכוונה ב"לפני ה'" לפני האורים והתומים. יש בכך חיזוק לברית שהם כבר עשו ביניהם בעבר.

← מה אנו לומדים מכאן על דמותו של יהונתן? אילו מידות מתגלות במעשיו? אומץ לב, אמת, ענווה, יושר, צדיק, חבר אמת.

המורה יכתוב על הלוח: מי מגיעים לשאול, ומהי הצעתם?
הוא יפנה את התלמידים לקרוא בשקט את פסוקים י"ט-כ"א
הזיפים- האנשים הגרים בזיף (היכן שדוד מתחבא), מגיעים לשאול ואומרים לו כי דוד מתחבא באזורם, והם רוצים להסגירו בידי שאול.

המורה יכתוב על הלוח: תגובת שאול: 1. 2.

קריאת פס' כ"א-כ"ג

ראשית, שאול מברך אותם ומכיר להם טובה: "ברוכים אתם לה'".
(יש כאן נקודה מפליאה ביותר - כקוראים מהצד, נראה לנו באופן ברור מאוד כי שאול פועל כנגד ה' כאשר מנסה לפגוע בדוד, אולם מתגובותיו השונות, נראה כי שאול חשב לעיתים כי הוא פועל נכון. גם כאן, כאשר הוא מברכם בשם ה').

לאחר מכן מבקש שאול מאנשי זיף שיבדקו היטב היכן נמצא דוד. "ערום יערים"- המורה יפנה את התלמידים לרש"י, המסביר כי עפ"י שאול- דוד פועל בעורמה ובחכמה, ובכל פעם מחליף את מחבואו. על כן מבקש מהם שאול שיבדקו היטב היכן נמצא דוד, ורק אז הוא יגיע לתופסו.

קריאת פס' כ"ד-כ"ה

אנשי זיף חוזרים למקומם לפני שאול, ולאחר מכן מגיע שאול עם אנשיו. אולם דוד כבר מתקדם בדרכו למדבר מעון.

← נסמן את מדבר זיף במפה (מס' 6) – דרומית לחברון, סמוך ליישוב כרמל כיום.
וכן תלמידי הכיתה יחליטו על ציור/ מילה שמבטאים את המקום (ידיים שלובות כברית/ יהונתן/ המילה 'הסגרה')
מדבר מעון נמצא לא רחוק מזיף, דרומה יותר. אזור זה יותר מדברי, וניתן לראות זאת בתמונה.
← המורה יראה תמונה של תל מעון (מצורף בהרחבות).

קריאת פס' כ"ו

פסוק זה יש לקרוא בדרמטיות. הקרב צמוד- דוד ואנשיו הולכים בצד אחד של ההר, ואילו שאול נמצא בצד השני. נראה ממש כי עוד מעט סופו של דוד מגיע.
"עוטרם"- מצודת ציון: כמו עטרה (כתר)- הם מסובבים, מכתרים את דוד ואנשיו.

← המורה יעצור וישאל: מה לדעתכם דוד מרגיש ברגע הזה, כשעוד מעט שאול ממש מגיע אליו וסופו קרוב?
המורה ישמע את תשובות התלמידים.

¹ במהלך השיעורים על בריחת דוד מפני שאול, המלצנו למורה לתלות מפה לצד הלוח ולסמן בה בכל פעם את המקום בו היה דוד, וכן להוסיף על יד המפה ציור/ מילה המזכירים מה אירע באותו המקום.

מה לדעתכם עשה דוד ברגע קשה זה?

איננו יודעים את התשובה, אולם ספר תהילים מלא ברגעי תפילה של דוד בזמני קושי.

אולי בדיוק ברגע זה אמר דוד את אחד מפרקי התהילים:

נדמין את דוד הולך בצד ההר, כשעוד רגע קט אנשי שאול משיגים אותו. הם ממש ממש קרובים, הוא יכול כבר לזהות את פניהם, לשמוע את קולם.

← בספר תהילים יש פרקים רבים היכולים להתאים לרגע קשה זה. פרקנו הוא הזדמנות נפלאה לקשר בין דמותו של דוד העולה מספר שמואל, לבין דוד משורר תהילים. נפתח כהדגמה את פרק ז' בתהילים (המורה יקרין על הלוח/ יבקש מהתלמידים לפתוח בספר תהילים. הפרק הוא פרק ארוך, ומומלץ לקרוא את ששת הפסוקים הראשונים בו. לפי המפרשים, "כוש בן ימיני" המוזכר בפס' א' הוא שאול המלך).

(א) שָׁגִיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַה' עַל דְּבָרֵי כּוֹשׁ בֶּן יִמִּינִי.

(ב) ה' אֱלֹהֵי בֶךְ חֲסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל רִדְפֵי וְהַצִּילֵנִי.

(ג) פֶּן יִטְרֹף כְּאַרְיֵה נַפְשִׁי פֶּרֶק וְאֵין מִצִּיל.

(ד) ה' אֱלֹהֵי אִם עָשִׂיתִי זֹאת אִם יֵשׁ עֹל בְּכַפִּי.

(ה) אִם גִּמְלָתִי שׁוֹלְמִי רַע וְאַחֲלָצָה צוֹרְרִי רִיקָם.

(ו) יִרְדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי וַיִּשָּׁג וַיִּרְמָס לְאַרְצָה חַיִּי וַיַּכְבֹּדֵי לְעַפְרָיִם וַיִּשְׁכֵּן סֶלָה.

← דוד פונה לה' בבקשה שיצילו. רואים את אמונתו החזקה בה' - בך חסיתי! גם ברגעי קושי הוא בוטח בה', ויחד עם זה, הוא מקבל עליו את הדין אם באמת הוא חטא ויש עוול בכפיו.

נחזור לפרקנו...

אנו עדיין בסיטואציה שבה אנשי שאול קרובים ביותר לדוד... נראה מה קורה:

קריאת פס' כ"ז-כ"ח

לפתע, מגיע מלאך לשאול.

מהו מלאך? שליח. אך נסתכל ברש"י, המבאר כי הגיע אליו מלאך ה' ממש. הקב"ה מציל את דוד באופן ניסי!

מה אומר מלאך ה' לשאול? למהר לשוב לממלכה, כי הפלישתים עלו למלחמה על הארץ.

לשאול המלך יש אחריות לממלכתו, על כן הוא מיד חוזר לאחור, וכך דוד ניצל.

מקום זה נקרא מאותו הזמן "סלע המחלוקת". מדוע? נעיין ברש"י ובמצודות דוד:

מצודת דוד: "על שם שבסלע ההוא נחלקו ונפרדו שאול ואנשיו מעם דוד ואנשיו" – אנשי שאול נחלקים - נפרדים מאנשי דוד.

רש"י: "שהיה לבו של שאול חלוק לשתי דעות, אם לשוב להציל את ארצו מיד פלשתים, או לרדוף ולתפוש את דוד" - שהלב של שאול היה חלוק- האם לרדוף אחרי דוד או לחזור לאחור.

נסמן במפה (מס' 7) את סלע המחלוקת במדבר מעון (דרומית לזיף), וכן נוסיף על יד המפה ציור מתאים (לב שאול מחולק לשניים/ יד משמייס/ המילה מלאך/ שאול צמוד לדוד).

סיכום וסיום:

בפרק זה, דוד המשיך לברוח מפני שאול. הקשיים הם מרובים- אנשי זיף הרוצים להסגירו, ואף מרדף צמוד ש היה נראה כבלתי אפשרי עבור דוד. אולם יד ה' משגיחה על דוד, והוא ניצל משאול. ניתן כסיום לשיעור, לתת לכל תלמיד לכתוב תפילה אישית לשעת צרה. אפשר במקום דוד הרואה את שאול רודף אחריו, ואפשר כאדם פרטי המתמודד עם צרה.

הצעות להמחשה:

- א. צילומי מקום מזיף ומעון
- ב. מיקום נקודות הימצאותו של דוד במפה
- ג. קריאת פרק תהילים כביטוי לקרבת ה' ולאמונתו של דוד בה' גם ברגעי קושי
- ד. כתיבה אישית כסיכום

מסרים והפנמה:

- א. מידותיו המיוחדות של יהונתן המתגלות שוב בפרקנו, כחבר נאמן וכאיש אמת וצדק.
- ב. השגחת ה' על דוד, כאשר המלאך גורם לשאול לסגת מרדיפתו.

הרחבות:

תל זיף:

מתוך ויקיפדיה:

<https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:%D7%96%D7%99%D7%A4%D7%9%D7%9D.JPG>

1. תל מעון:

מתוך ויקיפדיה:

[https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%9F_\(%D7%99%D7%99%D7%A9%D7%95%D7%91_%D7%A2%D7%AA%D7%99%D7%A7\)#/media/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:Old_maon.JPG](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%A2%D7%95%D7%9F_(%D7%99%D7%99%D7%A9%D7%95%D7%91_%D7%A2%D7%AA%D7%99%D7%A7)#/media/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:Old_maon.JPG), מאת דניאל ונטורה - צילום עצמי, GFDL, <https://he.wikipedia.org/w/index.php?curid=544715>